

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ.410.003.02.2023

Pan
Bogusław Herman
Dyrektor
Zakład Poprawczy
Młodzieżowy Ośrodek Adaptacji Społecznej
ul. 4 Marca 36
75-708 Koszalin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/051 – Zapewnienie bezpieczeństwa i działalność resocjalizacyjna w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Poprawczy Młodzieżowy Ośrodek Adaptacji Społecznej w Koszalinie ¹ , ul. 4 Marca 36, 75-708 Koszalin.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bogusław Herman, Dyrektor Zakładu od 1 września 2017 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie bezpieczeństwa w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych. 2. Działalność resocjalizacyjna w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2023 do zakończenia czynności kontrolnych (lata szkolne 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie.
Kontrolerzy	Artur Matejko, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/19/2023 z 24 stycznia 2023 r. Jarosław Tarasewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/21/2023 z 27 stycznia 2023 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-5)</p>

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dyrektor podjął działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa wychowanków oraz prawidłowo wydatkował środki finansowe w tym zakresie. W Zakładzie opracowano wszystkie dokumenty dotyczące bezpieczeństwa, w tym plan ochrony. Plan ten zawierał wszystkie niezbędne elementy, przy czym nie został on terminowo zaktualizowany. Pracownikom ochrony przypisano zadania związane z ochroną wewnętrzną. W Zakładzie wydzielone były izby adaptacyjne, izolacyjne i chorych. Prawidłowo zorganizowano działalność resocjalizacyjną. Dla każdego wychowanka opracowano indywidualną diagnozę oraz Indywidualny Plan Resocjalizacji⁵, na bieżąco udzielano pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz psychiatrycznej. Badana dokumentacja 10 wychowanków, wykazała, że uczestniczyli oni w przewidzianych formach oddziaływań resocjalizacyjno-terapeutycznych i kształceniu zawodowym. Zakład organizował zajęcia kulturalno-oświatowe oraz sportowo-rekreacyjne dla wychowanków. Stwierdzone nieprawidłowości polegały m.in. na: nieobjęciu monitoringiem izby chorych, przechowywaniu zapisu monitoringu przez okres krótszy niż wymagany, nierzetelnym prowadzeniu części dokumentacji dotyczącej przebiegu służby ochrony Zakładu, niedochowaniu wymaganego terminu aktualizacji porozumienia zawartego z Policją oraz nierzetelnym prowadzeniu książki

¹ Dalej: Zakład lub ZP.

² Dalej: Dyrektor.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: IPR.

obiekty budowlanego, w tym m.in. braku obowiązkowych wpisów dotyczących danych identyfikujących osoby, które wystawiły dokumenty będące przedmiotem wpisów. Ponadto nie informowano właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie⁶ o zamiarze usamodzielnienia się wychowanka co najmniej na trzy miesiące przed terminem opuszczenia przez niego placówki oraz nie przekazywano najpóźniej miesiąc przed terminem opuszczenia placówki właściwemu PCPR dokumentacji dotyczącej osoby usamodzielnianej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zapewnienie bezpieczeństwa w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych

Opis stanu faktycznego

1.1. Zakład w badanym okresie był placówką o charakterze resocjalizacyjnym otwartym, z określonym limitem 98 miejsc. Przeznaczony był dla skierowanych do zakładu na mocy orzeczenia sądu, chłopców w wieku od 13 do 21 lat, którzy popełnili czyny karalne i wyrazili wolę uczestniczenia w procesie resocjalizacji, a swoją postawą oraz zachowaniem po orzeczeniu środka poprawczego wskazali na duże prawdopodobieństwo, że będą poddawać się procesowi resocjalizacji. W skład Zakładu wchodziły szkoły: Szkoła Podstawowa Nr 20 oraz Szkoła Branżowa I Stopnia Nr 9, warsztaty szkolne, internat, zespół diagnostyczno-korekcyjny oraz dział administracji i obsługi. W okresie objętym kontrolą liczba wychowanków przebywających w Zakładzie nie przekraczała ustalonego limitu⁸. W każdym z lat szkolnych objętych kontrolą liczba miejsc według arkusza organizacyjnego wynosiła 36⁹.

(akta kontroli str. 25-44, 301-302, 347)

Odnosząc się do przyczyn niższej liczby przybywających w Zakładzie wychowanków w porównaniu do dopuszczalnego limitu 98 miejsc Dyrektor wyjaśnił, że wynikało to z malejącej od lat 90-tych liczby urodzeń; przyjętego orzecznictwa sądów rodzinnych, orzekających o umieszczeniu nieletnich w zakładzie poprawczym za popełnione czyny karalne; charakteru Zakładu jako placówki typu otwartego, przeznaczonej dla chłopców w wieku 13-21 lat, którzy nie popełnili ciężkich czynów karalnych; panującej od marca 2020 r. pandemii i związanego z nią odraczania rozpraw w sądach.

(akta kontroli str. 638-640)

⁶ Dalej: PCPR.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Liczba wychowanków według stanu ewidencyjnego wynosiła na: 31 marca 2019 r. - 14, 30 czerwca 2019 r. - 14, 30 września 2019 r. - 12, 31 grudnia 2019 r. - 10; 31 marca 2020 r. - 10, 30 czerwca 2020 r. - ośmiu, 30 września 2020 r. - siedmiu, 31 grudnia 2020 r. - ośmiu; 31 marca 2021 r. - sześciu, 30 czerwca 2021 r. - ośmiu, 30 września 2021 r. - sześciu, 31 grudnia 2021 r. - sześciu; 31 marca 2022 r. - sześciu, 30 czerwca 2022 r. - pięciu, 30 września 2022 r. - 25, 31 grudnia 2022 r. - 23 oraz na dzień rozpoczęcia kontroli (27 stycznia 2023 r.) - 24 wychowanków.

⁹ Stan faktyczny wychowanków wynosił według stanu na: 31 marca 2019 r. - ośmiu, 30 czerwca 2019 r. - sześciu, 30 września 2019 r. - sześciu, 31 grudnia 2019 r. - dwóch; 31 marca 2020 r. - pięciu, 30 czerwca 2020 r. - dwóch, 30 września 2020 r. - trzech, 31 grudnia 2020 r. - czterech; 31 marca 2021 r. - czterech, 30 czerwca 2021 r. - trzech, 30 września 2021 r. - pięciu, 31 grudnia 2021 r. - jeden wychowanek; na 31 marca 2022 r. - trzech, 30 czerwca 2022 r. - jeden, 30 września 2022 r. - 20, 31 grudnia 2022 r. - jeden wychowanek oraz na dzień rozpoczęcia kontroli (27 stycznia 2023 r.) - 13 wychowanków.

1.2. W latach 2019-2023 (do 27 stycznia) skreślono z ewidencji Zakładu ogółem 23 wychowanków. Najdłuższy okres pobytu wychowanka wynosił pięć lat i jeden miesiąc, a najkrótszy 10 miesięcy.

Do 1 września 2022 r. przyczyną skreślenia było:

- przeniesienie do innego Zakładu w dwóch przypadkach (po jednym przypadku w 2021 i 2022 r.);
- zwolnienie z Zakładu z związku z ustaniem wykonywania środka poprawczego w 11 przypadkach (w 2019 r. - dwa przypadki, w 2020 r. - cztery, w 2021 r. - pięć przypadków);
- warunkowe zwolnienie z zakładu w sześciu przypadkach (w 2019 r. cztery i w 2022 r. dwa przypadki);
- umieszczenie w areszcie śledczym - jeden przypadek (w 2022 r.).

Po 1 września 2022 r. przyczyną skreślenia było: warunkowe zwolnienie z Zakładu w dwóch przypadkach (po jednym przypadku w 2022 i 2023 r.) oraz jeden nieusprawiedliwiony niepowrót z pobytu poza Zakładem, (§ 16 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 31 sierpnia 2022 r. w sprawie pobytu nieletnich w zakładach poprawczych¹⁰).

(akta kontroli str. 85, 306-308, 348)

1.3. W Zakładzie znajdowały się dwie izby izolacyjne oraz dwie izby adaptacyjne zlokalizowane w budynku głównym Zakładu. Izby izolacyjne i izby adaptacyjne były oddzielone od wejścia głównego:

- dwoma stanowiskami ochrony (w portierni w holu głównym i w korytarzu przy izbach adaptacyjnej i izolacyjnych) – w dniu oględzin posterunek ten nie był obsadzony (w izbach nie było wychowanków);
- przeszkloną bramą wejściową zamykaną na dwa zamki patentowe oraz zabezpieczoną metalową kratą (zamykaną na zamek patentowy).

W toku kontroli szczegółowym oględzinom poddano dwie izby izolacyjne i dwie izby adaptacyjne. Ustalono, że:

- izby izolacyjne - wejścia do izb izolacyjnych prowadziły przez metalowe drzwi zamykane na zamek patentowy. Izby nie posiadały na ścianach wygłuszenia dźwiękochłonnego. W dokumentacji budynku (książce obiektu) brak informacji o grubości ścian izb i ich wygłuszeniu oraz podjętych przez dyrektora działaniach dotyczących zapewnienia dźwiękochłonności. Powierzchnia izb wynosiła 6,5 m² i 6,4 m², na podłodze położono panele podłogowe. Pomieszczenia oświetlone były lampami, wentylowane za pomocą zdalnie uchylanego okna (przy użyciu pilota). W oknie znajdowało się zabezpieczenie w postaci metalowej siatki i zewnętrznej metalowej kraty. Izby wyposażone były w trwale przymocowane do podłogi (i ściany) stół, taboret i łóżko oraz urządzone w sposób uniemożliwiający dokonanie przez nieletniego wychowanka samouszkodzenia. Obie Izby izolacyjne objęte były sprawnym, wewnętrznym systemem monitoringu. Sprzęt służący do monitorowania i oświetlenia izb był zabezpieczony przed dostępem nieletniego. W izbach znajdowała się instalacja przyzywowa zamontowana na ścianie przy drzwiach wejściowych (w dniu przeprowadzania oględzin instalacja ta była sprawna).

(akta kontroli str. 388-393, 419-424)

Dyrektor wyjaśnił, że „(...) izby izolacyjne spełniają kryteria dźwiękochłonności. W pomieszczeniach zamontowane są drzwi dźwiękochłonne. Ściany dzielące pomieszczenia z korytarzem mają grubość 44 cm i pokryte są powłoką wygłuszającą dźwięk typu „baranek”. (...)”

(akta kontroli str. 704)

¹⁰ Dz. U. poz. 1891, dalej: rozporządzenie w sprawie pobytu w ZP.

- izby adaptacyjne były pomieszczeniami wyodrębnionymi, odpowiadającymi warunkom pomieszczenia mieszkalnego o powierzchni 21 m². Do izb prowadziły drzwi metalowe otwierane na zewnątrz, zamykane na zamek patentowy. Pomieszczenia izb adaptacyjnych były wyposażone w łóżka, szafki nocne, fotele obrotowe, szafki pod telewizor, telewizor, stolik i krzesło. W izbach adaptacyjnych znajdowały się kamery monitoringu pozwalające na stały nadzór nad znajdującym się w izbach nieletnimi. W oknach znajdowały się zabezpieczenia w postaci metalowej siatki i zewnętrznych metalowych krat. Pomieszczenia posiadały ogrzewanie podłogowe i możliwość wentylowania za pomocą zdalnie uchylanego okna (przy użyciu pilota). Izby były oświetlone. Toaleta z umywalką i łazienka z kabiną prysznicową znajdowały się bezpośrednio przy izbach adaptacyjnych. W obu pomieszczeniach sanitarnych istniała możliwość korzystania z zimnej i ciepłej wody. W izbach znajdowała się instalacja przyzywowa zamontowana na ścianie przy drzwiach wejściowych.

(akta kontroli str. 388-393, 419-424, 706)

1.4. W zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego w Zakładzie obowiązywały dwa dokumenty wewnętrzne: Regulamin izby izolacyjnej i Zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wychowanków Zakładu (...) z 30 września 2022 r.¹¹. Regulamin izby izolacyjnej zawierał zapisy zgodne z ustawą z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej¹².

Z dokumentacji Rejestru zastosowania środków przymusu bezpośredniego wynikało, że w okresie objętym kontrolą w Zakładzie, wobec niezastąpienia okoliczności uzasadniających taką potrzebę, nie zastosowano środków przymusu bezpośredniego (w tym pobytu w izbie izolacyjnej). W trakcie kontroli NIK i przeprowadzonych w ich trakcie oględzin stwierdzono, że poza izbami izolacyjnymi, Zakład wyposażony był także w środki przymusu bezpośredniego w postaci kaftana bezpieczeństwa, pasa obezwładniającego i kasku zabezpieczającego. Brak było kajdanek, co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 388-393, 625)

1.5. W oparciu o prowadzone w Zakładzie księgi ewidencji nieletnich umieszczonych w: izbie przejściowej (od 1 września 2022 r. izbie adaptacyjnej) i izbie izolacyjnej ustalono m.in.:

- w 2019 r. wystąpiło pięć pobytów w izbie przejściowej pięciu wychowanków;
- w 2020 r. wystąpiły dwa pobyty w izbie przejściowej dwóch wychowanków;
- w 2021 r. wystąpiły cztery pobyty w izbie przejściowej czterech wychowanków;
- w 2022 r. (do 31 sierpnia) wystąpił jeden pobyt w izbie przejściowej jednego wychowanka;
- w 2022 r. (od 1 września) wystąpiły dwa pobyty w izbie adaptacyjnej dwóch wychowanków;
- w 2023 r. (do dnia rozpoczęcia kontroli) wystąpiły dwa pobyty w izbie adaptacyjnej dwóch wychowanków.

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki umieszczenia nieletnich w izbie izolacyjnej.

(akta kontroli str. 310-313, 348)

Badaniem kontrolnym objęto dziewięć z 16 ww. przypadków, tj. pięć pobytów w izbie przejściowej i cztery pobyty w izbie adaptacyjnej (100% do dnia rozpoczęcia kontroli). Ustalono dla badanych przypadków:

- czas pobytu w izbie przejściowej był zgodny z § 44 ust. 2 rozporządzenie Ministra

¹¹ Poprzednio obowiązywały zasady wprowadzone w marcu 2019 r.

¹² Dz. U z 2023 r. poz. 202.

Sprawiedliwości z 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹³; tj.: nie dłuższy niż 14 dni, a od 1 września 2022 r. był zgodny z art. 125 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich¹⁴, tj. nie dłuższy niż 14 dni;

- księga ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie przejściowej, a od 1 września 2022 r. w izbie adaptacyjnej była rzetelnie prowadzona i zawierała wszystkie elementy, o których mowa w § 7 załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie ZP¹⁵, tj.: imię i nazwisko wychowanka (nieletniego), datę i godzinę umieszczenia, przyczynę umieszczenia, imię i nazwisko osoby podejmującej decyzję o umieszczeniu, uwagi i spostrzeżenia osób sprawujących opiekę nad wychowankiem (nieletnim) w czasie jego pobytu w izbie oraz datę i godzinę zwolnienia z izby oraz § 4 załącznika do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹⁶, tj.: imię i nazwisko nieletniego, datę i godzinę umieszczenia, przyczynę umieszczenia, imię i nazwisko osoby podejmującej decyzję o umieszczeniu, uwagi i spostrzeżenia osób sprawujących opiekę nad nieletnim w czasie jego pobytu w izbie oraz datę i godzinę zwolnienia z izby;
- w ośmiu badanych przypadkach umieszczenie w izbach przejściowych¹⁷ i adaptacyjnych¹⁸ odbyło się zgodnie z przepisami § 44 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ZP, tj. po przyjęciu do zakładu lub po przeniesieniu z innego zakładu (izba przejściowa, stan prawny do 1 września 2022 r.) oraz zgodnie z art. 125 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji (izba adaptacyjna, stan prawny po 1 września 2022 r.);
- w jednym przypadku umieszczenie w izbie adaptacyjnej wynikało z „konieczności wyjaśnienia zaistniałego zdarzenia nadzwyczajnego”, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*;
- nieletnich umieszczonych w izbie adaptacyjnej niezwłocznie, nie później niż w terminie 48 godzin od chwili umieszczenia poddawano wstępnym badaniom lekarskim zgodnie z art. 125 ust. 3 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji.

(akta kontroli str. 314-320, 337-338, 348)

1.6. W okresie objętym kontrolą wystąpiły dwa wydarzenia nadzwyczajne, tj. 10 października 2022 r. (około godz. 16), który zaewidencjonowano w księdze wydarzeń nadzwyczajnych jako „*bójka między dwoma wychowankami*” oraz 27 stycznia 2023 r. (około godz. 15.50), który zaewidencjonowano w księdze wydarzeń nadzwyczajnych jako „*sprzeczka słowna pomiędzy wychowankami*”.

Stosownie do § 68 ust. 2 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP zawiadomienia do Ministra Sprawiedliwości przekazano pocztą elektroniczną 11 października 2022 r. (godz. 12.09) oraz 28 stycznia 2023 r. (godz. 15.46), tj. po upływie odpowiednio 20 i 23 godzin od zdarzenia.

(akta kontroli str. 303-305, 349)

W dokumentacji Zakładu nie odnotowano informacji o telefonicznym poinformowaniu Departamentu Spraw Rodzinnych i Nieletnich w Ministerstwie Sprawiedliwości o zaistniałych wydarzeniach nadzwyczajnych. Dyrektor wyjaśnił, że o ww. przypadkach wydarzeń nadzwyczajnych poinformował Naczelnika Departamentu

¹³ Dz. U. z 2017 r. poz. 487, dalej: rozporządzenie w sprawie ZP. Uchylony z dniem 1 września 2022 r.

¹⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1700, dalej: ustawa o wspieraniu i resocjalizacji.

¹⁵ Do 1 września 2022 r.

¹⁶ Dz. U. poz. 1897, dalej: rozporządzenie w sprawie funkcjonowania ZP; od 1 września 2022 r.

¹⁷ Do 1 września 2022 r.

¹⁸ Od 1 września 2022 r.

Spraw Rodzinnych i Nieletnich w Ministerstwie Sprawiedliwości telefonicznie przed zgłoszeniem pocztą elektroniczną wystąpienia zdarzenia.

(akta kontroli str. 385-387)

Księga ewidencji wydarzeń nadzwyczajnych zawierała wymagane elementy wskazane w § 9 załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie ZP, a od 1 września 2022 r. § 10 załącznika do rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, tj.: I.p., imię i nazwisko nieletniego; datę i godzinę wydarzenia; rodzaj wydarzenia oraz miejsce jego wystąpienia; opis wydarzenia; pod czyją opieką przebywał nieletni; w przypadku ucieczki (datę i godzinę doprowadzenia (lub przybycia) nieletniego, informację kto do doprowadził, imię i nazwisko przyjmującego). Księga zawierała dwie pozycje wpisów: data pierwszego wpisu 10 października 2022 r. (godz. 16.00) data ostatniego wpisu 27 stycznia 2023 r. (godz. 15.50).

(akta kontroli str. 336)

Dyrektor wyjaśnił, że w związku z wystąpieniem wydarzeń nadzwyczajnych podjął następujące działania naprawcze: wymiana niektórych kamer monitoringu (analogowe na cyfrowe); zobowiązanie pracowników do wnikliwego obserwowania i rozpoznawania nastrojów, badania i monitorowania atmosfery wychowawczej; przestrzegania obowiązujących w placówce procedur oraz bardziej wnikliwej pracy osobopoznawczej.

(akta kontroli str. 86, 349)

Powyższe dwa opisane przypadki wydarzeń nadzwyczajnych jakie wystąpiły w okresie objętym kontrolą miały charakter incydentalny¹⁹. Wynikały z braku umiejętności radzenia sobie nieletniego z gniewem. Podjęte zostały działania wychowawcze, w celu zwrócenia uwagi nieletnim na konsekwencje nieodpowiedzialnych zachowań. Kierownik internatu został zobowiązany przez Dyrektora do bezwzględnego przestrzegania zasad bezpieczeństwa.

(akta kontroli str. 349, 387)

Otrzymane informacje od Komendanta Miejskiego Policji w Koszalinie, Komendanta Miejskiego Państwowej Straży Pożarnej w Koszalinie, Komendanta Straży Miejskiej w Koszalinie, Dyrektora Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie²⁰ oraz objęte analizą kontrolną dokumenty, w tym księgi wejść na teren Zakładu, księgi przebiegu służby nocnej i dziennej, zastosowanych wobec nieletnich kar, informacji zawartych w IPR, korespondencji informującej rodziców (opiekunów) nieletnich o ich postępach w resocjalizacji i o ich zachowaniu nie potwierdziły wystąpienia innych przypadków poza ww., które powinny zostać zakwalifikowane jako wydarzenia nadzwyczajne²¹. Nie stwierdzono wystąpienia przypadków innych zdarzeń, które spowodowały zagrożenie lub naruszenie bezpieczeństwa Zakładu, zagrożenie dla zdrowia lub życia nieletniego oraz pracownika Zakładu lub naruszenie prawa przez wychowanka ścigane z urzędu albo stanu, w którym istnieje takie zagrożenie.

(akta kontroli str. 16-24, 349)

1.7. W okresie objętym kontrolą obowiązywały postanowienia trzech Planów Ochrony Zakładu²².

¹⁹ Departament Spraw Rodzinnych i Nieletnich Ministerstwa Sprawiedliwości ocenił podjęte działania przez Zakład w obu przypadkach jako prawidłowe, odpowiednio pisma z 22 listopada 2022 r. oraz 26 lutego 2023 r.

²⁰ Na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

²¹ Badaniu poddano dokumentację z miesięcy: styczeń i wrzesień badanego okresu, księgi wejść i wyjść, przebiegu służby nocnej i dziennej, rejestr nagród i wymierzonych środków dyscyplinarnych, korespondencję do rodziców, IPR dla próby 10 nieletnich.

²² Plany Ochrony Zakładu zostały wprowadzone zarządzeniami Dyrektora: Nr 5/2017 z 10 lutego 2017 r. (Plan ochrony z 2017 r.), Nr 17/2021 z 30 grudnia 2021 r. (Plan ochrony z 2021 r.) oraz 7/2022 z 7 września 2022 r. (Plan ochrony z 2022 r.).

W Zakładzie obowiązywał ograniczony system ochrony, zgodnie z § 105³ rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 54 ust. 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.

(akta kontroli str. 86, 349)

Liczba pracowników (w etatach), którzy realizowali ochronę Zakładu (według stanu na 30 czerwca i 31 grudnia) wynosiła odpowiednio w: 2019 r. - 16 i 15,5; 2020 r. - 15,5 i 14,5; 2021 r. - 15,5 i 16, 2022 r. - 14 i 16. Zatrudnienie w etatach ogółem wynosiło odpowiednio według stanu na 30 czerwca i 31 grudnia w: 2019 r. - 58,22 i 55,97; 2020 r. - 55,47 i 45,92, 2021 r. - 49,67 i 48, 2022 r. - 43 i 56,12.

Liczba pracowników (w etatach), którzy realizowali ochronę Zakładu przed 1 września 2022 r., tj. według stanu na 31 sierpnia 2022 r. wynosiła 16, zatrudnienie w etatach ogółem wynosiło 45 etatu.

W okresie objętym kontrolą ochronę Zakładu realizowało również czterech innych pracowników²³, tj. Dyrektor Zakładu, dyrektor szkoły, kierownik internatu i kierownik warsztatów, którzy pełnili nadzór nad pracownikami ochrony.

Liczba pracowników (w etatach), którzy realizowali ochronę Zakładu po 1 września 2022 r., tj. według stanu na 30 września 2022 r. wynosiła 16, zatrudnienie w etatach ogółem wynosiło 51,34.

Liczba pracowników ochrony zatrudnionych według stanu na dzień rozpoczęcia kontroli (27 stycznia 2023 r.) wynosiła 16 etatów. Zatrudnienie w etatach ogółem według stanu na dzień rozpoczęcia kontroli wynosiło 56,12.

(akta kontroli str. 285-300, 327, 349, 640)

1.8. W okresie objętym kontrolą w Zakładzie obowiązywały trzy plany ochrony z 2017 r., 2021 r. i 2022 r. Plany obowiązujące do 1 września 2022 r. zawierały wszystkie dokumenty oraz załączniki przewidziane § 105⁷ ust. 3 i 4 rozporządzenia w sprawie ZP, natomiast plan ochrony z 2022 r. zawierał wszystkie dokumenty oraz załączniki przewidziane § 61 ust. 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP. Załącznikami do instrukcji alarmowych były wykazy adresowe pracowników Zakładu, aktualizowane nie rzadziej niż raz na kwartał (zgodnie z § 60 ust. 4 rozporządzenia w sprawie ZP i § 61 ust. 5 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP).

W przypadku wszystkich planów ochrony Dyrektor Zakładu wyznaczył pracownika bezpośrednio odpowiedzialnego za ich realizację.

W planie ochrony Zakładu z 2022 r. opisano:

- sposób pracy dyrektora i innych osób zajmujących stanowiska kierownicze w niedziele i święta stosownie do grafika tworzonego przez dyrektora Zakładu,
- wprowadzono instrukcję działania w przypadku wystąpienia wydarzenia nadzwyczajnego, określającej sposób kontrolowania ruchu nieletnich na terenie zakładu oraz konwojowania nieletnich poza terenem zakładu, otwierania wejścia do zakładu w porze nocnej, korzystania i postępowania z kluczami, instrukcję w sprawie sposobu realizacji czynności zapobiegawczych; instrukcję w sprawie wykorzystania środków ochrony osobistej, w trakcie wykonywania zadań służbowych; instrukcję alarmową; instrukcję określającą przyjmowanie nieletnich do zakładu; instrukcję określającą odstępowania w ograniczonym systemie ochrony.

W instrukcji ochronnej stanowiącej załącznik do planów ochrony z 2017, 2021 i 2022 r. dołączono, zgodnie z dyspozycją odpowiednio: § 105⁷ rozporządzenia w sprawie ZP i § 61 ust. 3 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, rozliczenie stanu etatowego pracowników ochrony, zestawienie liczby stanowisk ochrony i plan sytuacyjny zakładu oraz opis systemu zabezpieczenia elektronicznego.

Do instrukcji alarmowej zgodnie z § 105⁷ ust. 3 pkt 8 rozporządzenia w sprawie ZP (do 1 września 2022 r.), i od 1 września 2022 r. zgodnie z § 60 ust. 4 i § 61 ust. 5

²³ Spoza pionu ochrony.

rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP dołączono wykaz adresowy pracowników zakładu poprawczego, który był aktualizowany raz na kwartał.

(akta kontroli str. 584-615)

W Zakładzie obowiązywało Porozumienie z Policją zawarte 27 lipca 2022 r. w sprawie współdziałania w sytuacjach zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa Zakładu. W okresie przed 27 lipca 2022 r. obowiązywało Porozumienie z 13 lutego 2008 r. do którego sporządzono aneks z 12 kwietnia 2017 r., który nie został zaktualizowany przed upływem okresu czterech lat, co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*. W Zakładzie obowiązywał plan zabezpieczenia na wypadek wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa. Plan zabezpieczenia zatwierdził Prezes Sądu Okręgowego w Koszalinie. W dniu 13 marca 2023 r. dyrektor Biura Bezpieczeństwa w Ministerstwie Sprawiedliwości zatwierdził nowy plan zabezpieczenia Zakładu.

(akta kontroli str. 589-614, 704)

W przypadku wszystkich planów ochrony obowiązujących w badanym okresie Dyrektor na podstawie § 105⁷ ust. 7 rozporządzenia w sprawie ZP i § 62 ust. 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP wyznaczył kierownika internatu jako odpowiednio pracownika bezpośrednio odpowiedzialnego za realizację planu ochrony i koordynowanie ochrony ZP.

(akta kontroli str. 584-615)

1.9. W celu zapewnienia bezpieczeństwa pracownikom, nieletnim i innym osobom oraz ustalonego porządku wewnętrznego w Zakładzie realizowano ochronę wewnętrzną i zewnętrzną w sposób określony w rozporządzeniu w sprawie ZP. Organizację, zasady, kompetencje i obowiązki w tym zakresie opisano w planach ochrony.

Pracownicy w zakresie ochrony pełnili służbę w systemie dwuzmianowym: od godziny 6.00 do 18.00 i od godziny 18.00 do 6.00. Liczbę pracowników ochrony realizujących w badanym okresie zadania w zakresie ochrony Zakładu opisano w pkt. 1.7 wystąpienia.

W instrukcji ochronnej określono zasady organizacji pracy i zakres podstawowych czynności służbowych pracowników ochrony na sześciu posterunkach przewidzianych w systemie ochrony Zakładu:

- posterunek zewnętrzny nr 1 – portiernia przy bramie wjazdowej (wejściu) na teren Zakładu;
- posterunek wewnętrzny nr 2 – portiernia w holu głównym Zakładu;
- posterunek wewnętrzny nr 3 – izba adaptacyjna i izby izolacyjne;
- posterunek wewnętrzny nr 4 – szkoła;
- posterunek wewnętrzny nr 5 – warsztaty szkolne;
- posterunek wewnętrzny nr 6 – internat.

(akta kontroli str. 589-597)

W planach ochronnych i stanowiących ich część instrukcjach ochronnych wyznaczono stanowisko kontroli osób wchodzących i wychodzących z terenu Zakładu. Obowiązki w tym zakresie realizował pracownik ochrony na posterunku nr 1 – portiernia przy bramie wjazdowej (wejściu) na teren Zakładu, do którego obowiązków należało m.in.: stała obserwacja i kontrola ruchu osób i pojazdów przybywających do ośrodka i opuszczających ośrodek, sprawdzenie upoważnienia (dokumentów) zezwalających na wjazd lub wejście na teren zakładu osób nie będących pracownikami zakładu i odnotowanie takich czynności, przeprowadzenie kontroli osób i pojazdów opuszczających ośrodek, każde otwarcie bramy wjazdowej i bramki wejściowej na teren zakładu musi być ocenione przez strażnika pod kątem

zachowania bezpieczeństwa zakładu i przeciwdziałania sytuacjom nadzwyczajnym (np. ucieczkom wychowanków).

(akta kontroli str. 589-597)

W toku oględzin stwierdzono, że linia ogrodzenia zewnętrznego Zakładu wykonana była z prętów stalowych, elementów betonowych i metalowej siatki ogrodzeniowej o wysokości ok. 2,0 - 2,5 m zakończonych odkosami z drutu ostrzowego.

(akta kontroli str. 427-428)

Okna budynków Zakładu były wyposażone w kraty, a w izbach izolacyjnych również w wewnętrzną siatkę zabezpieczającą. Na szczytach budynków i dachu odkosy wykonane były z drutu ostrzowego. Wejście do budynków Zakładu było ograniczone²⁴. Dyrektor Zakładu określił wykaz budynków i budowli oraz poszczególnych pomieszczeń, które mogą być dostępne w celu realizowania potrzeb nieletnich, okresy i zasady ich dostępności oraz sytuacje, w których ogranicza się do nich dostęp, jeżeli jest to uzasadnione możliwością wystąpienia zagrożenia dla życia lub zdrowia nieletnich. Były to pomieszczenia: mieszkalne oraz higieniczno – sanitarne; do zajęć edukacyjnych z zapleczem na środki dydaktyczne; warsztatowe do prowadzenia szkolenia zawodowego; do ćwiczeń siłowych; izby: adaptacyjna; izolacyjna; chorych; indywidualnych oddziaływań wychowawczo-terapeutycznych; gabinety: lekarski, stomatologiczny; psychologa; pedagoga; biblioteka z czytelnią; świetlice grupowe; stołówka; teren do zajęć rekreacyjnych i sportowych; pracownie pracy twórczej; boisko wewnętrzne. Stały dostęp wychowanków do wymienionych w powyższym wykazie pomieszczeń uzasadniono realizowaniem ich potrzeb w zakresie kontynuowania nauki, odpoczynku, zachowania właściwej higieny osobistej, opieki lekarskiej oraz zajęć rekreacyjno-sportowych. Nieletni poruszający się po terenie ZP byli stale monitorowani przez pracownika ochrony lub upoważnione osoby.

(akta kontroli str. 589-608)

Pracownikom wyznaczono pisemne zakresy obowiązków, do których należało m.in.: uniemożliwienie wychowankom samowolnego opuszczenia placówki, sprawowanie stałego nadzoru nad wychowankami oraz kontrolowanie pomieszczeń, w których przebywają. Wszyscy pracownicy zatrudnieni w okresie objętym kontrolą odbyli kurs przygotowawczy w ramach przeszkolenia wstępnego.

(akta kontroli str. 474-487)

Pracownicy Działu Ochrony przy wykonywaniu zadań korzystali z wewnętrznego systemu łączności przewodowej²⁵ i bezprzewodowej²⁶. Wewnętrzny system łączności i komunikacji wspomagał zamontowany zestaw środków technicznych: system telewizji przemysłowej, system przywoławczy w postaci sygnalizatorów akustycznych zamontowanych w sypialniach wychowanków w izbach izolacyjnych i adaptacyjnej oraz urządzenia do kontroli osób i bagażu.

(akta kontroli str. 474-487)

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że: (...) *Zabezpieczenia techniczno-ochronne w zakładzie w pełni umożliwiają realizację ochrony w sposób zapewniający bezpieczeństwo i są adekwatne do obowiązującego ograniczonego systemu ochrony.* (...)

(akta kontroli str. 488-493)

²⁴ Możliwe do dyżurek poszczególnych posterunków wewnętrznych – posterunku wewnętrznego nr 2 – portiernia w holu głównym Zakładu; posterunku wewnętrznego nr 4 – szkoła; posterunku wewnętrznego nr 5 – warsztaty szkolne i posterunku wewnętrznego nr 6 – internat.

²⁵ Z wykorzystaniem linii telefonicznych.

²⁶ Poprzez radiotelefony.

1.10. W Planie Ochrony Zakładu²⁷ w części VI „Instrukcja Alarmowa” zawarto zapisy o przyjętych środkach technicznych i łączności do alarmowego powiadomienia o występujących zagrożeniach w Zakładzie oraz o naruszeniu zasad organizacji pracy powodującej obniżenie poziomu bezpieczeństwa placówki. W instrukcji ochronnej będącej częścią planu ochronnego Zakładu wskazano miejsca rozmieszczenia kamer monitoringu wizyjnego. Nie wprowadzono dodatkowych wewnętrznych regulacji w Zakładzie w zakresie przechowywania zapisu z monitoringu wizyjnego.

Systemem monitoringu wizyjnego nie została objęta izba chorych w Zakładzie. Stanowiło to naruszenia art. 121 ust. 9 ustawy o wspieraniu resocjalizacji, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 340, 350, 386)

Urządzenia monitorujące znajdowały się m.in. w pomieszczeniach mieszkalnych, korytarzach internatu, holu i klatce schodowej internatu, holu głównym, stołówce, korytarzach i salach lekcyjnych w szkole, korytarzach i pracowniach warsztatów szkolnych, łącznikach korytarzy, pomieszczeniach hostelu. Kamery monitoringu obejmowały również łazienki grup wychowawczych. Obraz monitoringu obejmujący łazienki posiadał funkcję maskującą intymne części ciała. Monitoringiem objęto również teren zewnętrzny (parking, plac warsztatów szkolnych, boiska, bramę wjazdową).

Obraz monitoringu był na bieżąco obserwowany przez pracowników ochrony, w zależności od pory dnia przez od trzech do sześciu pracowników. Jedna osoba śledziła obraz od 8 do 21 kamer (w zależności od posterunku). Całodobowo prowadzona była obserwacja na posterunku nr 2. Dodatkowo na posterunku nr 4 (obejmującym szkołę) i nr 5 (obejmującym warsztaty szkolne) obserwacja była prowadzona w godz. 8.00-14.00. Obserwacja grup wychowawczych prowadzona była w godzinach 14.00-8.00. Dodatkowo obserwację prowadził każdy z kierowników działów Zakładu oraz Dyrektor.

(akta kontroli str. 341-344, 350)

W toku oględzin pomieszczeń, w których znajdują się rejestratory, służące do dokonywania i przechowywania zapisu z kamer monitoringu, stwierdzono, że:

- pomieszczenia te były zamykane na klucz, a wejścia do nich objęte były monitoringiem wizyjnym (nie prowadzono w tym zakresie dodatkowej ewidencji);
- w pomieszczeniach znajdowały się czujki ruchu;
- rejestratory umiejscowione były w miejscach zabezpieczonych przed bezpośrednim oddziaływaniem środków chemicznych, czynników mechanicznych, temperatury i światła, a dostęp do zapisu z rejestratorów miały wyłącznie osoby upoważnione;
- w pomieszczeniach nie została zamontowana klimatyzacja (w dniu oględzin panowała w nich temperatura pokojowa około 20 stopni C); nie stwierdzono przypadków przegrzania pomieszczeń, wystąpienia bliskości środków chemicznych, wystąpienia sprzętu na oddziaływanie słoneczne oraz urządzeń emitujących pole magnetyczne;
- nie prowadzono dla pomieszczeń ewidencji z wykazem temperatur.

(akta kontroli str. 341, 350)

Dyrektor wyjaśnił, że nie przewiduje montażu klimatyzacji dla pomieszczeń, w których znajdują się rejestratory. Warunki tych pomieszczeń gwarantują zabezpieczenie przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą utrwalonego obrazu. Uniemożliwiają dostęp osób nieuprawnionych. Warunki, w których prowadzony był zapis, w pełni zabezpieczają przed uszkodzeniem środkami chemicznymi, czynnikami

²⁷ Plan wprowadzony zarządzeniem Nr 7/2022 Dyrektora Zakładu z dnia 7 września 2022 r.

mechanicznymi, temperaturą oraz naświetleniem. Zagrożenie oddziaływaniem pola magnetycznego nie występuje.

(akta kontroli str. 387)

Przeprowadzone oględziny (20 lutego 2023 r.) zapisu z monitoringu dla trzech pomieszczeń (izby: adaptacyjnej, izolacyjnej, chorych) oraz wybranego dodatkowo pomieszczenia (korytarza szkoły) wykazały, że:

- izba chorych nie została objęta monitoringiem, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*,
- izby: adaptacyjna i izolacyjne objęte były monitoringiem,
- ostatni dostępny zapis dla izb: adaptacyjnej oraz izolacyjnych 8 stycznia 2023 r.,
- ostatni dostępny zapis w rejestratorze dla korytarza szkoły 26 grudnia 2022 r.,
- nie wystąpiły wydarzenia, które mogły zostać zakwalifikowane jako wydarzenia nadzwyczajne,
- zapis w rejestratorach był ciągły,
- zapis z monitoringu był przechowywany przez okres krótszy niż 90 dni w przypadku monitoringu izb izolacyjnych i adaptacyjnych a przypadku innego pomieszczenia (korytarza szkoły) przez okres krótszy niż 60 dni, pomimo wymogu określonego w art. 121 ust. 9 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 340)

1.11. W Zakładzie obowiązywały Procedury udzielania zamówień publicznych.²⁸ W okresie objętym kontrolą poszczególne wydatki nie przekraczały progu wartościowego²⁹ zobowiązującego Zakład do stosowania Prawa zamówień publicznych³⁰.

(akta kontroli str. 45-84)

Badaniem kontrolnym objęto pięć zamówień dotyczących (100% wydatków na zakup sprzętu i usług w zakresie bezpieczeństwa i ochrony):

- remontu ogrodzenia boisk sportowych na kwotę 39,4 tys. zł³¹;
- remontu pomieszczenia magazynowego – wiaty na kwotę 92,3 tys. zł³²;
- remontu izby przejściowej i schodów wejściowych do kuchni na kwotę 88,6 tys. zł³³;
- remontu dozoru wizyjnego na kwotę 35,1 tys. zł³⁴;
- remontu schodów zewnętrznych do kuchni oraz schodów budynku portierni na kwotę 84,9 tys. zł³⁵.

(akta kontroli str. 252-276)

Ustalono, że wydatki:

- zostały potwierdzone fakturami i poniesione zgodnie z zasadami należytego zarządzania finansami publicznymi (dokonane w sposób celowy, oszczędny oraz w wysokości ustalonej i ujętej w planie finansowym Zakładu);
- były uzasadnione potrzebami bezpieczeństwa Zakładu;

²⁸ Wprowadzone zarządzeniami: Nr 29/2017 z 22 listopada 2017 r. oraz Nr 28/2020 z 15 grudnia 2020 r.

²⁹ Do 25 lutego 2021 r. - 30 tys. euro, od 26 lutego 2021 r. - 130 tys. zł netto.

³⁰ Art. 4 pkt 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.) wyłączył z jej stosowania zamówienia i konkursy, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości kwoty 30 tys. euro. Ustawa została uchylona z dniem 1 stycznia 2021 r. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1710, ze zm.), próg wartościowy jej stosowania ustalono do zamówień równych lub przekraczających kwotę 130 tys. zł.

³¹ Umowa Nr 1/AB/2021 z 2 czerwca 2021 r.

³² Umowa z 10 listopada 2021 r., zmieniona aneksem 10 grudnia 2021 r.

³³ Umowa z 10 listopada 2021 r.

³⁴ Umowa Nr 1/VIII/2022 z 22 sierpnia 2022 r.

³⁵ Umowa Nr 1/R/2022 z 29 listopada 2022 r.

- zostały dokonane zgodnie z procedurami obowiązującymi w badanym okresie, w tym określającymi sposób wyłonienia wykonawcy³⁶;
- zostały prawidłowo zaewidencjonowane, stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych³⁷.

(akta kontroli str. 256-261, 350)

1.12. Książka obiektu budowlanego prowadzona dla budynku Zakładu była zgodna ze wzorem określonym w załączniku do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 października 1998 r. w sprawie książki obiektu budowlanego³⁸ i następnie do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie książki obiektu budowlanego³⁹. W książce ujęto: dane osób upoważnionych do dokonywania wpisów; dane identyfikacyjne budynku; dokumentację dołączoną do książek⁴⁰, dane techniczne charakteryzujące budynek, plan sytuacyjny z zaznaczonym usytuowaniem miejsc przyłączenia budynku do sieci uzbrojenia terenu; protokoły kontroli okresowych rocznych i pięcioletnich. W książce nie dokonano wpisów wymaganych na podstawie § 6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie książki obiektu, tj. obejmujących dane: identyfikujące osoby, które wystawiły dokumenty będące przedmiotem wpisów oraz ważnych ustaleń w nich zawartych⁴¹ (w części VI., VII.), co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

Budynek Zakładu był poddawany (z wymaganą częstotliwością) kontrolom okresowym przez osoby posiadające wymagane uprawnienia lub kwalifikacje do kontroli stanu technicznego budynków i instalacji:

- co najmniej raz w roku, polegającym na sprawdzeniu: stanu technicznego elementów budynku, instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska; przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych); instalacji gazowej i centralnego ogrzewania na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁴²;
- co najmniej raz na 5 lat⁴³, polegającym na sprawdzeniu: stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu, jego estetyki i otoczenia; instalacji elektrycznej i piorunochronnej na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego.

Kontrolom stanu technicznego, przeprowadzonym w latach 2019 – 2023 (do dnia rozpoczęcia czynności kontrolnych⁴⁴) poddano elementy konstrukcyjne, ściany zewnętrzne i dachy; okna i drzwi; klatki schodowe, hole i korytarze; urządzenia i instalacje zamocowane do ścian i dachów; przejścia przyłączy instalacyjnych przez ściany budynków; instalacje centralnego ogrzewania i urządzenia służące ochronie środowiska (kanalizacji ściekowej i deszczowej). W kontroli przewodów kominowych badaniem objęto drożność; siłę ciągu kominowego; występowanie uszkodzeń przewodów, kanałów, rur, nasad kominowych; wykonywanie okresowego czyszczenia; samowolne zmiany w podłączeniach kominowych; sprawność urządzeń wentylacyjnych; występowanie nieprawidłowości mogących spowodować zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia. Kontrola instalacji gazowej obejmowała sprawność

³⁶ Wykonawców wyłoniono w trybie zapytań o cenę (wystąpiło od trzech do sześciu oferentów).

³⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 513 ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie klasyfikacji.

³⁸ Dz. U. Nr 135, poz. 882; uchylono z dniem 11 lipca 2013 r.

³⁹ Dz. U. Nr 120, poz. 1134, uchylono z dniem 1 stycznia 2023 r., dalej: rozporządzenie w sprawie książki obiektu. Zgodnie z § 7 ww. rozporządzenia książki prowadzone przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, tj. przed 11 lipca 2003 r. prowadzi się na zasadach dotychczasowych, do wypełnienia tomu.

⁴⁰ W tym protokoły kontroli budynków i badań określonych w art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego.

⁴¹ Dotyczących części robót zaleconych do wykonania w protokołach z kontroli okresowych budynków.

⁴² Dz. U. z 2021 r. poz. 2351 ze zm., dalej: Prawo budowlane.

⁴³ Przeprowadzona w 2021 r.

⁴⁴ 27 stycznia 2023 r.

przyłączy gazowych, głównego zaworu, instalacji rozprowadzającej gazomierza oraz szczelności połączeń z gazomierzem.

Nie stwierdzono wystąpienia czynników zewnętrznych oddziałujących na budynki, związanych z działaniem człowieka lub sił natury, w wyniku których nastąpiłoby uszkodzenie obiektu budowlanego lub mogło wystąpić bezpośrednie zagrożenie takiego uszkodzenia, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, bezpieczeństwa mienia lub środowiska. Zakład w miarę posiadanych środków realizował zadania w zakresie bezpieczeństwa oraz polepszenia stanu technicznego budynku. W zaleceniach z przeprowadzonych przeglądów w trybie art. 62 ust.1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego wskazywano na konieczność napraw ubytków tynków w elewacji, malowania części ścian budynków Zakładu, usunięcia zacieków na elementach budynków, zabezpieczenia antykorozyjnego elementów sieci c.o., naprawy schodów wejściowych do zaplecza kuchennego, malowania elementów wyposażenia budynku (balustrada schodów, skrzynka energetyczna, kraty okienne wskazanych okien w budynku. W protokołach nie określono terminu wykonania czynności mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości, co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: 132-135, 575, 583^{II}, 641-695)

Dyrektor wyjaśnił, że w Zakładzie dokonywano jedynie niezbędnych, mających wpływ na bezpieczeństwo wychowanków i pracowników prac remontowych. Pozostałe zalecenia nie mogły być realizowane z powodu braku środków finansowych.

(akta kontroli str. 702-703)

1.13. Dyrektor Zakładu ustalił w obowiązujących w badanym okresie Planach Ochrony⁴⁵ liczbę strażników wymaganych do obsadzenia posterunków⁴⁶. Zmiany liczyły nie mniej niż dwóch strażników i trwały w godzinach:

- od 6.00 do 18.00 oraz od 18.00 do 6.00. - na posterunkach: zewnętrznym nr 1 (portiernia przy bramie wjazdowej - wejściu na teren Zakładu), wewnętrznym nr 2 (portiernia w holu głównym Zakładu) i wewnętrznym nr 3 (izba adaptacyjna i izby izolacyjne);
- od 14.00 do 22.00 i od 22.00 do 6.00 na posterunku nr 6 (internat).

Natomiast jednozmiarowe były posterunki: nr 4 (szkoła) w godz. od 6.00 do 14.00 i posterunek nr 5 (warsztaty) w godz. od 7.00 do 15.00.

Dyrektor określił, w Instrukcji Ochronnej możliwość zmian w organizacji ochrony w zależności od potrzeb wynikających z zarządzeń wewnętrznych, wytycznych, instrukcji oraz doraźnych poleceń służbowych dyrektora zakładu i kierowników działów.

Na podstawie instrukcji ochrony, grafików dyżurów i innych dokumentów o charakterze kadrowym z wybranych miesięcy (styczeń i wrzesień z lat objętych kontrolą) ustalono, że zmiany pracowników były właściwie obsadzone pod względem ich liczby, tj. odpowiadały limitom określonym w rozporządzeniu w sprawie ZP i rozporządzeniu w sprawie funkcjonowania ZP. Strażnik z posterunku nr 1 w razie potrzeby kierowany był na posterunek nr 3 w razie pobytu wychowanka w izbie adaptacyjnej lub po południu lub w nocy na posterunek nr 6 w internacie. W takich sytuacjach jego obowiązki przejmował strażnik z posterunku nr 2 (portiernia w holu głównym Zakładu).

(akta kontroli str. 136-167, 446-463¹)

1.14. Zadania z zakresu ochrony w Zakładzie realizowało 16 pracowników. Zadania w tym zakresie zostały określone w planie ochrony i w zakresach obowiązków

⁴⁵ W części I Instrukcja Ochronna.

⁴⁶ Badania sposobu obsadzenia zmian dokonano na podstawie grafików dyżurów i ksiąg zmian w miesiącach styczeń i wrzesień badanego okresu.

pracowników ochrony. Dyrektor Zakładu określił w instrukcji ochronnej obowiązujący w jednostce wewnętrzny system łączności dla pracowników wykonujących ochronę wewnętrzną i zewnętrzną oraz ustalił w instrukcji ochronnej pracowników odpowiedzialnych za korzystanie z tych urządzeń spośród pracowników wykonujących ochronę wewnętrzną i zewnętrzną.

W celu wykonywania ochrony wewnętrznej lub zewnętrznej Zakładu pracownicy korzystali z dostępnych systemów łączności.

Dyrektor zakładu określił obowiązujący na terenie zakładu wewnętrzny system łączności. Wewnętrzną łączność pomiędzy poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i osobami funkcyjnymi w Zakładzie zapewniała sieć środków łączności przewodowej (wewnętrzna sieć telefoniczna) oraz bezprzewodowej (łączność radiowa przy pomocy krótkofalówek). Automatyczna centrala telefoniczna Zakładu zainstalowana była w pomieszczeniu serwerowni. Wewnętrzny system łączności i komunikacji wspomagał zamontowany zestaw następujących środków technicznych:

a) system telewizji przemysłowej: wewnątrz i na zewnątrz budynków zakładowych znajdowały się telewizyjne kamery monitorujące, które całodobowo dozorowały obiekty Zakładu tj.:

- na każdym piętrze wewnątrz budynku internatu oraz hostelu (na korytarzach i świetlicach poszczególnych grup wychowawczych) były zamontowane telewizyjne kamery monitorujące;
- w obiektach szkoły i warsztatów szkolnych - na korytarzach, w salach lekcyjnych i pracowniach system zamontowanych kamer telewizyjnych monitorował zachowanie przebywających w ich obrębie osób⁴⁷;

b) system przywoławczy w postaci sygnalizatorów akustycznych zamontowanych w sypialniach nieletnich w izbie adaptacyjnej (centralka systemu przywoławczego znajdowała się w nad drzwiami wejściowymi do izby adaptacyjnej);

c) urządzenia do kontroli osób i bagażu - ręczny detektor do wykrywania przedmiotów metalowych pozostający w dyspozycji pracownika ochrony pełniącego służbę na posterunku nr 2 (wewnętrznym).

Odpowiedzialnymi za korzystanie z tych urządzeń byli wszyscy pracownicy ochrony, co potwierdzono w ich zakresach obowiązków.

(akta kontroli str. 441-444¹, 589-592, 617-618)

W oparciu o zapisy w książce przebiegu zmiany z wybranych miesięcy (styczeń i wrzesień z lat objętych kontrolą, łącznie dziewięć miesięcy)⁴⁸ stwierdzono, że na posterunku ochrony:

- brak było zapisów dotyczących realizacji obowiązków wynikających z przepisów od § 105¹² do § 105¹⁵ rozporządzenia w sprawie ZP i § 64 pkt 1-6 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, co opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*;
- obowiązki pracowników realizujących zewnętrzną i wewnętrzną ochronę Zakładu kadra kierownicza (Dyrektor Zakładu, dyrektor szkoły, kierownik internatu i kierownik warsztatów) weryfikowała na bieżąco i w przypadku stwierdzonych nieprawidłowości odnotowywała w książce przebiegu służby;
- cisza nocna obowiązywała od godz. 22.00 do 6.00.

(akta kontroli str. 441-445, 617-618)

Koordynator ochrony wyjaśnił, że pracownik na zmianie nocnej kontrolował zachowanie się nieletnich w czasie ciszy nocnej odnotowując w książce przebiegu

⁴⁷ Szczegółowe rozmieszczenie kamer telewizyjnych opisane zostało w załączniku nr 4 do „Instrukcji ochronnej”; zapis monitorowanej sytuacji przez kamery telewizji przemysłowej odbywał się w postaci cyfrowej na dyskach rejestratorów rozmieszczonych jak w załączniku Nr 4;

⁴⁸ Z wybranych wg osądu kontrolera dwóch posterunków ochrony jednego zewnętrznego – posterunek nr 1 (brama główna Zakładu) i jednego wewnętrznego – posterunek nr 2 (hol główny głównego budynku Zakładu).

służby tylko nieprawidłowości w tym zakresie. Szczegółowe kontrole pomieszczeń realizowano zawsze przed umieszczeniem w nich nieletnich oraz po opuszczeniu tych pomieszczeń przez nieletnich i w przypadku stwierdzonych nieprawidłowości odnotowywano w książce przebiegu służby. Pracownik odnotowywał w książce zmiany fakt kontroli pobieżnej lub kontroli osobistej nieletniego.

(akta kontroli str. 441-445)

1.15. W Zakładzie wprowadzono specjalne rozwiązania minimalizujące ryzyko rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. Wprowadzone zasady dotyczyły m.in. monitorowania stanu zdrowia, konieczności przestrzegania dystansu społecznego, dezynfekcji lub mycia rąk, stosowania środków ochrony osobistej przez pracowników i wychowanków⁴⁹.

(akta kontroli str. 168-169, 174-177, 351)

W okresie objętym kontrolą w Zakładzie wystąpiły zachorowania na COVID-19 wśród pracowników i wychowanków. Wprowadzona została praca zdalna dla pracowników (m.in. dyrektor szkoły, kierownik warsztatów szkolnych, główna księgowa). Wychowankom zapewniono: dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej, w Zakładzie funkcjonował gabinet lekarski i gabinet stomatologiczny. Pomocy medycznej udzielała nieletnim również pielęgniarka. Nieletnim zapewniono także możliwość odbywania kwarantanny oraz izolacji w pomieszczeniu ambulatorium Zakładu. Pracownicy izolację odbywali w warunkach domowych.

Liczba zachorowań na COVID-19 oraz podejrzania zachorowania (testy negatywne); wśród pracowników kształtowała się następująco: 2020 r. - 11 potwierdzonych przypadków oraz osiem podejrzeń; 2021 r. - dziewięć potwierdzonych przypadków oraz pięć przypadków podejrzeń; 2022 r. - cztery potwierdzone przypadki oraz 10 podejrzeń.

Liczba zachorowań na COVID-19 oraz podejrzania zachorowania (testy negatywne); wśród wychowanków kształtowała się następująco: 2020 r. - jeden potwierdzony przypadek oraz dwa podejrzania; 2021 r. - jeden potwierdzony przypadek oraz osiem podejrzeń; 2022 r. - trzy potwierdzone przypadki oraz cztery podejrzania.

W Zakładzie rozmieszczono urządzenia z płynem dezynfekującym. Maseczki oraz rękawiczki były dostępne dla wszystkich osób wchodzących do placówki. W korytarzu ośrodka ustawiono bezdotykowe urządzenie do pomiaru temperatury. Ograniczono do niezbędnego wstępu na teren ośrodka dla osób z zewnątrz. Wychowankowie wyjeżdżający na przepustki i urlopy byli każdorazowo wyposażani w środki ochrony osobistej (maseczka, rękawiczki, płyn do dezynfekcji), poświadczając ich odbiór podpisem.

Koszty poniesione na zakup środków ochrony osobistej wynosiły w 2020 r. - 20,1 tys. zł; 2021 r. - 0,4 tys. zł, 2022 r. - 0,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 90-91, 170-173, 351)

Dyrektor pismem z 19 maja 2021 r. skierowanym do Departamentu Spraw Rodziny i Nieletnich Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie poinformował, w związku ze spadkiem zachorowań, o stopniowym odchodzeniu od wprowadzonych wcześniej obostrzeń w funkcjonowaniu Zakładu.

(akta kontroli str. 168-169)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Izba chorych nie posiadała instalacji monitoringu wizyjnego (kamery), pomimo wymogu określonego w art. 121 ust. 9 pkt 1 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji , co

⁴⁹ Zarządzenia Dyrektora Nr: 5/2020 z 31 marca 2020 r., 20/2020 z 12 października 2020 r., 21/2020 z 26 października 2020 r. oraz 12/2021 z 9 listopada 2021 r.

uniemożliwiało monitoring pomieszczenia w przypadku umieszczenia w nim nieletniego.

(akta kontroli str. 340, 385)

Dyrektor wyjaśnił, że o umieszczanie wychowanków w izbie chorych występował bardzo rzadko. W przypadku konieczności umieszczenia wychowanka w izbie chorych nadzór nad nim każdorazowo sprawowała pielęgniarka oraz wyznaczony pracownik ochrony. W dalszej części złożonych wyjaśnień Dyrektor wskazał, że zabezpieczone zostały środki finansowe na zakup oraz instalację monitoringu w izbie chorych.

(akta kontroli str. 387)

Zdaniem NIK częstotliwość umieszczania wychowanków w izbie chorych nie zwalniała z obowiązku prowadzenia monitoringu wizyjnego tego pomieszczenia.

2. Zapis z monitoringu był przechowywany przez okres krótszy niż 90 dni w przypadku monitoringu izb izolacyjnych i adaptacyjnych, a w przypadku innego pomieszczenia (korytarza szkoły) przez okres krótszy niż 60 dni, pomimo wymogu określonego w art. 121 ust. 9 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji.

(akta kontroli str. 340, 386)

Dyrektor wyjaśnił, że w związku z ustawieniem parametrów zapisu „tryb ciągły” w rejestratorze dedykowana pojemność dysku uniemożliwiła przechowywanie zapisu w okresie minimum 90 dni dla izby adaptacyjnej i izolacyjnej. Zmiana parametru na „tryb detekcja” pozwoli na uzyskanie wymaganych w rozporządzeniu minimum 90 dni dla przechowywania zapisu dla wyżej wymienionych izb oraz wymaganych 60 dni dla innych pomieszczeń Zakładu.

(akta kontroli str. 387)

W ocenie NIK Dyrektor powinien zabezpieczyć odpowiednią pojemność dysków umożliwiającą przechowywanie zapisu dokonywanego w „trybie ciągłym” w wymaganych okresach dla ww. pomieszczeń.

3. Zakład nie posiadał ogrodzenia ochronnego w stanie zapewniającym skuteczny element ochrony, o którym mowa w § 52 pkt 2 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.

Na podstawie oględzin przeprowadzonych w Zakładzie 17 lutego 2023 r., stwierdzono, że:

- część ogrodzenia od strony ul. Rzecznej, częściowo od strony ul. Gnieźnieńskiej i zaplecza Zakładu wokół terenów zielonych i sportowych wykonana była z elementów betonowych i metalowej siatki w złym i bardzo złym stanie technicznym, elementy betonowe ogrodzenia częściowo pocruszone oraz siatka metalowa pordzewiała i zdeformowana o wysokości miejscami ok. 2,0 m wymagały gruntownego remontu;
- ogrodzenie od strony zaplecza Zakładu i terenów sportowych oraz ul. Rzecznej na 1/3 obwodu porośnięte było gęstymi krzewami i pnączami, co uniemożliwiało pełną ocenę stanu technicznego;
- wokół Zakładu tuż przy ogrodzeniu ochronnym (z wyłączeniem jego części od strony ul. Gnieźnieńskiej) teren porośnięty był drzewami, które wraz z krzewami porastającymi i miejscami spletanymi z ogrodzeniem w znacznym stopniu ograniczały widoczność, mogły umożliwiać przedostanie się przez ogrodzenie i ułatwiać kontakt z osobami z zewnątrz.

(akta kontroli str. 427-428)

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że: w okresie wiosennym planowany jest częściowy remont ogrodzenia. Wymaga to pozyskania znacznych środków finansowych.

Natomiast już w marcu 2023 Zakład przystąpi do usuwania roślinności w najbliższym otoczeniu ogrodu.

Ponadto Dyrektor wyjaśnił: (...) *Pozostawiona w niektórych fragmentach ogrodu roślinność (krzewy oraz drzewa) w istocie mogłaby wskazywać na niepełną skuteczność i ryzyko ułatwienia samooddalenia. Jednak otwarty charakter funkcjonowania zakładu i związane z tym częste zajęcia poza terenem placówki oraz możliwość korzystania przez nieletnich z przepustek i urlopów sprawia, iż w okresie kilku lat nie odnotowano żadnej ucieczki z terenu zakładu. Pomimo tego na bieżąco usuwana jest ta część roślinności, która nie wymaga uzyskania zgody Urzędu Miasta na wycięcie.*

(akta kontroli str. 488-493, 622)

4. Książka obiektu budowlanego budynku Zakładu była prowadzona niezgodnie z przepisami art. 62a ust. 3 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego i § 3 ust. 2 oraz § 6 ust. 1, ust. 2 pkt 1, ust. 3 rozporządzenia w sprawie książki obiektu.

W toku badania książki obiektu budowlanego budynku Zakładu ustalono, że nie dokonywano obowiązkowych wpisów, tj. w części:

- VI.: dotyczących danych identyfikujących osoby, które wystawiły dokumenty będące przedmiotem wpisów, tj. protokołów z okresowych kontroli stanu technicznego obiektu, przeprowadzonych co najmniej raz w roku na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 *Prawa budowlanego* oraz ważnych ustaleń w nich zawartych, zakresu robót remontowych określonych w protokole kontroli i daty wykonania tych robót;

- VII.: dotyczących danych identyfikujących osoby, które wystawiły dokumenty będące przedmiotem wpisów, tj. protokołów z okresowych kontroli stanu technicznego obiektów, przydatności do użytkowania, estetyki i ich otoczenia, przeprowadzonych co najmniej raz na 5 lat na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 2 *Prawa budowlanego* oraz ważnych ustaleń w nich zawartych, zakresu robót remontowych określonych w protokole kontroli i daty wykonania tych robót;

- IX.1: dotyczących danych dokumentacji technicznej, która stanowiła podstawę realizacji części zrealizowanych robót remontowych lub modernizacyjnych.

Ponadto w protokołach z okresowych kontroli budynku, przeprowadzonych w badanym okresie, polegających na sprawdzeniu, co najmniej raz w roku, stanu technicznego elementów budynku i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu oraz stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu, jego estetyki i otoczenia, nie wskazywano (co najmniej raz na pięć lat) terminu wykonania czynności mających na celu usunięcie stwierdzonych i powtarzających się w protokołach z poszczególnych lat okresu objętego kontrolą nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 575-583)

Na podstawie art. 62a ust. 3 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego, w zaleceniach należało wskazać czynności mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości oraz termin ich wykonania. Na podstawie § 3 ust. 2 oraz § 6 ust. 1, ust. 2 pkt 1, ust. 3 rozporządzenia w sprawie książki obiektu, wpisy do książki powinny być dokonywane w dniu zaistnienia okoliczności, dla której jest wymagane dokonanie odpowiedniego wpisu, zawierać dane identyfikujące dokument będący przedmiotem wpisu, określać ważne ustalenia w nim zawarte oraz dane identyfikujące osobę, która dokument wystawiła. Wzór książki określał załącznik do ww. rozporządzenia.

Dyrektor w złożonych wyjaśnieniach uznał stwierdzone nieprawidłowości w ww. zakresie i oświadczył, że podejmie w przyszłości działania w celu uniknięcia błędów. Dyrektor wyjaśnił, że w Zakładzie nie dokonywano wszystkich, a jedynie

niezbędne, mające wpływ na bezpieczeństwo wychowanków i pracowników prace remontowe.

(akta kontroli str. 622, 702-703)

5. Dokumentacja prowadzona na posterunkach ochrony Zakładu zewnętrznej (posterunek nr 1 - brama główna) i wewnętrznej (posterunek nr 2 w holu głównym) była prowadzona w sposób nierzetelny, tj. brak było zapisów dotyczących realizacji obowiązków wynikających z przepisów § 105¹² - § 105¹⁵ rozporządzenia w sprawie ZP i § 64 pkt 1-6 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP:

- w książce przebiegu zmiany posterunku nr 1 ochrony zewnętrznej brak było zapisów dotyczących sprawdzenia stanu zabezpieczeń techniczno-obronnych i porównania liczby kluczy z wykazem, zapoznania się z dokumentacją znajdującą się na posterunku, przejęcia indywidualnego wyposażenia od pracownika zdającego zmianę, w szczególności środków łączności, alarmowania i zestawu kluczy oraz odnotowania w książce przebiegu zmiany stwierdzonych nieprawidłowości;
- w książce przebiegu zmiany posterunku nr 2 ochrony wewnętrznej brak było zapisów dotyczących sprawdzenia w obecności zdającego liczby kluczy i porównanie ich z rejestrem kluczy wydanych, sprawdzenia ilości i stanu zastępczych źródeł światła, sprawdzenia i zapoznania się z dokumentacją znajdującą się na stanowisku, przejęcia indywidualnego wyposażenia od pracownika zdającego zmianę, a w szczególności środka łączności, sygnalizacji i zestawu kluczy.

(akta kontroli str. 441-445, 617-618)

Dyrektor Zakładu w złożonych wyjaśnieniach potwierdził opisane wyżej nieprawidłowości i wyjaśnił, że zobowiązał pracowników ochrony do odnotowywania w dokumentacji z przebiegu służby informacji wymaganych prawem.

(akta kontroli str. 623)

6. W Zakładzie nie dochowano wymaganego terminu aktualizacji porozumienia zawartego z Policją.

W okresie przed 27 lipca 2022 r. obowiązywało Porozumienie Zakładu z Policją z 13 lutego 2008 r., do którego sporządzono aneks z 12 kwietnia 2017 r., który przed upływem okresu czterech lat nie został zaktualizowany.

Zgodnie z § 105⁷ ust. 6 rozporządzenia w sprawie ZP w razie zawarcia porozumienia ulega ono aktualizacji nie rzadziej niż co cztery lata.

(akta kontroli str. 589-614, 702, 704, 707)

Dyrektor wyjaśnił, że „(...) Główną przyczyną niedotrzymania terminu aktualizacji porozumienia z Policją były ograniczenia związane z wprowadzeniem w kraju stanu pandemii. Inną przyczyną zwłoki w aktualizacji porozumienia było oczekiwanie związane z toczącymi się pracami nad nowymi aktami prawnymi mającymi wprowadzić zmiany w Planie Zabezpieczenia placówek dla nieletnich. Nieznany nam był również przyszły charakter naszej placówki (zmiany związane z wprowadzeniem nowej Ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich) i związane z tym wymagania dotyczące ochrony zakładu.(...) Dyrektor zakładu poprawczego opracował Plan Zabezpieczenia Zakładu i w chwili obecnej obowiązuje dokument z dnia 13 marca 2023r. Niedotrzymanie terminu określonego w rozporządzeniu wynika z przedłużających się prac na linii Zakład – Policja – Ministerstwo, co do ustaleń ostatecznej wersji dokumentu.”

(akta kontroli str. 704)

7. W trakcie kontroli Zakład nie dysponował środkiem przymusu bezpośredniego, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy o środkach przymusu w postaci kajdanek.

Kajdanki można zastosować wobec nieletniego podczas konwojowania go przez pracowników Zakładu w przypadkach wskazanych w ww. ustawie, gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki lub wystąpienia objawów agresji lub autoagresji.

(akta kontroli str. 102-103)

Dyrektor wyjaśnił, że środki przymusu bezpośredniego stosuje się tylko w razie bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego. Taka konieczność nie zaistniała w Zakładzie.

(akta kontroli str. 702)

Na polecenie Dyrektora kajdanki zakupiono 7 lutego 2023 r.

(akta kontroli str. 102-103)

8. W jednym z badanych przypadków umieszczenie w izbie adaptacyjnej w dniu 10 października 2022 r. wynikało z „konieczności wyjaśnienia zaistniałego zdarzenia nadzwyczajnego” i odbyło się niezgodnie z art. 126 ust. 1 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji, bowiem przepis ten stanowi, że nieletniego można umieścić w izbie adaptacyjnej jedynie w celu indywidualnej pracy z nieletnim: w przypadku gdy wcześniejsze oddziaływania psychologiczno-pedagogiczne i środki dyscyplinarne okazały się nieskuteczne oraz w przypadku zgłoszenia przez niego potrzeby odosobnienia.

(akta kontroli str. 315)

Dyrektor odnosząc się do przyczyn umieszczenia nieletniego w izbie adaptacyjnej wyjaśnił, że „(...) umieszczenie wychowanka (...) w izbie adaptacyjnej, na 5 godzin, wynikało z faktu konieczności wyjaśnienia zaistniałego zdarzenia nadzwyczajnego. Wydarzenie miało miejsce w dniu 10 października 2022 r., tj. zaledwie miesiąc po umieszczeniu wychowanków w naszym zakładzie. Krótki pobyt w naszej placówce i brak pełnego rozpoznania psychologiczno-pedagogicznego grupy wychowawczej, zmusił nas do podjęcia działań prewencyjnych - oddzielenia wychowanków na czas prowadzonych czynności wyjaśniających (w celu uniknięcia wywierania presji na świadka zdarzenia, mataczenia i manipulacji). Po uzyskaniu pełnego obrazu sytuacji (przegląd monitoringu, rozmowy ze świadkami) nieletni natychmiast powrócił do grupy wychowawczej.”

(akta kontroli str. 704-705)

Umieszczenie wychowanka w izbie adaptacyjnej w celu wskazanym przez Dyrektora nie mieści się w katalogu przyczyn wymienionych w powołanym przepisie. W związku z tym, w ocenie NIK wychowanek przebywał w izbie adaptacyjnej w sposób nieuprawniony.

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor podjął działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa wychowanków. Prawidłowo wydatkowano środki finansowe na ten cel. W Zakładzie opracowano wszystkie dokumenty dotyczące bezpieczeństwa, w tym plan ochrony. Który zawierał wszystkie niezbędne elementy. Pracownikom ochrony przypisano zadania związane z ochroną wewnętrzną. W Zakładzie wydzielone były izby adaptacyjne, izolacyjne i chorych. Stwierdzone nieprawidłowości polegały m.in. na nieobjęciu monitoringiem izby chorych, przechowywaniu zapisu monitoringu przez okres krótszy niż wymagany, nierzetelnym prowadzeniu części dokumentacji dotyczącej przebiegu służby ochrony Zakładu, niedochowaniu terminów aktualizacji Planu ochrony i porozumienia zawartego z Policją oraz nierzetelnym prowadzeniu książki obiektu budowlanego,

w tym m.in. brakiem obowiązkowych wpisów dotyczących danych identyfikujących osoby, które wystawiły dokumenty będące przedmiotem wpisów. Ponadto gruntowego remontu wymagały elementy betonowe ogrodzenia oraz metalowa siatka.

OBSZAR

2. Działalność resocjalizacyjna w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą Dyrektor Zakładu we współpracy z nauczycielami zajmującymi stanowiska kierownicze opracował roczne plany pracy będące podstawą działalności resocjalizacyjnej. Zostały one zaopiniowane, zgodnie z § 23 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ZP⁵⁰ oraz zgodnie z § 40 pkt 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP⁵¹, przez Radę Zakładu, która nie wniosła do nich uwag. W planach pracy zawarto wszystkie elementy wskazane w § 12 ust. 3 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ZP⁵² i w § 34 ust. 3 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.
(akta kontroli str.178, 186-213, 352)

2.2. Wychowankom przebywającym w Zakładzie pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielał zespół psychologiczno-pedagogiczny, który składał się z pedagogów i psychologów (łącznie od dwóch do czterech osób⁵³). Ww. osoby posiadały wykształcenie kierunkowe - studia wyższe z zakresu psychologii i pedagogiki. Pomocy udzielano w oparciu o opracowaną na potrzeby zakładu procedurę. Organizację i funkcjonowanie Zespołu Diagnostyczno-Korekcyjnego⁵⁴ określał regulamin Zakładu i opracowana procedura udzielania wychowankom pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁵⁵. Jednym z podstawowych zadań ZD-K było opracowanie Indywidualnych Planów Resocjalizacyjnych (IPR) sporządzanych po sześciu tygodniach od umieszczenia wychowanka w Zakładzie. W Zakładzie opracowana była Procedura – modyfikacja IPR, określająca zasady realizacji zadań zapisanych w IPR oraz ich modyfikacji. Członkowie ZD-K pełnili rolę tzw. opiekunów IPR. W procesie tworzenia IPR uczestniczyli pracownicy pedagogiczni każdego działu Zakładu tj. szkoły, warsztatów, internatu, ZD-K. Modyfikacja odbywała się dwa razy do roku i realizowana była przez te same podmioty. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna realizowana była w formie zajęć indywidualnych i grupowych oraz realizacji zajęć socjoterapeutycznych, psychoedukacyjnych i programów profilaktycznych. Zakład nie zatrudniał dodatkowo innych specjalistów⁵⁶.

(akta kontroli str.178-185, 626-627, 703-704)

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że „(...) Wychowankowie ZP mają zapewnioną pełną pomoc psychologiczno – pedagogiczną. Brak w okresie 28 sierpnia – 31 września 2022 r. psychologa wynikał z zaistnienia sytuacji losowej (nagła śmierć pracownika – psychologa w dniu 26 sierpień 2022 r.) i konieczności przeprowadzenia procedury

⁵⁰ Do 1 września 2022 r.

⁵¹ Od 1 września 2022 r.

⁵² Do 1 września 2022 r.

⁵³ Skład zmieniał się w poszczególnych latach badanego okresu. Wszyscy członkowie zespołu byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze etatu, przy czym w okresie jednego miesiąca (od 28 sierpnia do 31 września 2022 r.) pomocy wychowankom udzielał tylko pedagog.

⁵⁴ Dalej: ZD-K.

⁵⁵ Praca ZD-K była dokumentowana w dziennikach zajęć pedagoga i psychologa, aktach osobowych wychowanków, książce ewidencji spotkań z rodzicami, ewidencji wykonania przez ZD-K opinii w sprawach wychowanków, książce ewidencji psychologicznych badań testowych, ewidencji, w której były wpisywane zajęcia specjalistyczne indywidualne i grupowe, teczce indywidualnej „C”, książce ewidencji umieszczonych w izbie przejściowej i adaptacyjnej.

⁵⁶ Np. nauczyciela terapeuty pedagogicznego, nauczyciela doradcę zawodowego, pedagoga specjalnego lub też nauczyciela logopedę.

rekrutacyjnej na to stanowisko. (...) Pracownicy zatrudnieni w zespole diagnostyczno-korekcyjnym posiadają stosowne kwalifikacje terapeutyczne potwierdzone certyfikatami. (...) Informuję ponadto, iż wszyscy pracownicy pedagogiczni posiadają wykształcenie z zakresu pedagogiki resocjalizacyjnej, co na chwilę obecną daje pełne kwalifikacje do zajmowania stanowiska pedagoga specjalnego.

(akta kontroli str. 703-704)

Zakład dla realizacji ww. zadań posiadał m.in.: pokój do rozmów terapeutyczno-diagnostycznych, salę terapii do prowadzenia grupowych zajęć terapeutycznych stacjonarnych i ruchowych, pokój terapeuty. Pomieszczenia były prawidłowo oznaczone i wyposażone. Pracownicy ZDK, dokumentowali swoją działalność poprzez m.in. dzienniki pracy psychologa, pedagoga, dzienniki prowadzonych zajęć terapeutycznych. Nie wystąpiły przypadki nieudzielenia pomocy psychologicznej z powodu wyczerpania limitu godzin. Pomoc psychiatryczna świadczona była na podstawie umowy zlecenia zawartej z lekarzem psychiatrą, który sprawował opiekę lekarską nad wychowankami, wykonywał badania wstępne nowo przyjętych wychowanków, w razie potrzeby udzielał konsultacji.

(akta kontroli str.178-185, 626-627)

Kontrola dokumentacji pracy Zespołu w miesiącach czerwiec i wrzesień badanego okresu i styczeń 2023 r. wykazała, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna była świadczona w formie indywidualnej pomocy: konsultacji, porad specjalistycznych, terapii oraz pomocy grupowej (w postaci zajęć psychoedukacyjnych i programów profilaktycznych). W ww. okresie zgodnie z planem zajęć udzielono odpowiednio:

- pomoc indywidualną (porady, konsultacje i terapia) w 2019 r. – 36 dla 22 wychowanków; w 2020 r. – 43 dla 13 wychowanków, w 2021 r. – 47 dla 13 wychowanków; w 2022 r. – 64 dla 20 wychowanków; w styczniu 2023 r. udzielono 57 porad i konsultacji dla 16 wychowanków.
- pomoc w postaci zajęć grupowych (zajęcia psychoedukacyjne i programy profilaktyczne) w 2019 r. skierowano do 18 wychowanków, w 2020 r. do 22 wychowanków, w 2021 r. do dziewięciu wychowanków, w 2022 r. do 14 wychowanków. W styczniu 2023 r. w zajęciach grupowych uczestniczyło ośmiu wychowanków.

(akta kontroli str. 178-183)

2.3. W wyniku zbadania dokumentacji 10 wychowanków przebywających w Zakładzie w okresie objętym kontrolą ustalono, że:

- we wszystkich przypadkach proces resocjalizacji prowadzony był w oparciu o indywidualną diagnozę, sporządzaną w dniu przyjęcia lub w dniu następnym oraz IPR opracowywany przez pracowników pedagogicznych szkoły, warsztatów, internatu, zespołu diagnostyczno-korekcyjnego z udziałem wychowanka; IPR zawierały elementy wymienione w § 59 ust. 3 rozporządzenia w sprawie ZP i opracowywano je w terminie sześciu tygodni od umieszczenia wychowanka w Zakładzie; w badanej próbie nie wystąpił przypadek opracowania IPR na podstawie rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP;
- nie wystąpiły przypadki odmowy współdziałania wychowanków przy opracowywaniu tych dokumentów;
- Zakład modyfikował IPR wraz z przebiegiem resocjalizacji, nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy, zgodnie z § 59 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ZP i § 17 ust. 4 rozporządzenia w sprawie pobytu w ZP;
- we wszystkich przypadkach wychowankowie uczestniczyli w przewidzianych dla nich w IPR rodzajach i formach oddziaływań resocjalizacyjno-terapeutycznych (czas uczestnictwa odpowiadał założeniom poszczególnych form) oraz formach kształcenia zawodowego;

- Zakład podejmował działania zmierzające do nawiązania współpracy z rodziną (opiekunem) wychowanka w celu doprowadzenia do jego integracji społecznej.
(akta kontroli str. 352-357, 362-375)

2.4. W wyniku zbadania dokumentacji 10 nieletnich przebywających w Zakładzie w okresie objętym kontrolą ustalono, że we wszystkich przypadkach Dyrektor informował rodziców (opiekunów) o postępach w resocjalizacji wychowanka, przysyłając im informację w tym zakresie co najmniej dwa razy w roku, zgodnie z § 60 rozporządzenia w sprawie ZP i § 19 rozporządzenia w sprawie pobytu w ZP. Kopie pism przechowywane były w aktach wychowanka.

(akta kontroli str. 355, 383)

2.5. Wychowankom umożliwiano kształcenie ogólne i zawodowe na terenie Zakładu w szkole podstawowej i szkole branżowej I stopnia w zawodach ślusarz i stolarz. Z 10 objętych badaniem kontrolnym wychowanków dwóch kształciło się w szkole podstawowej, ośmiu w szkole branżowej I stopnia.

Grupy wychowawcze, do których przypisano ww. 10 wychowanków, liczyły w badanym okresie od trzech do 10 uczestników, a oddziały szkolne od czterech do siedmiu uczniów.

(akta kontroli str. 352-357, 360-361)

Wychowankowie Zakładu w ramach dodatkowej oferty podnoszenia kwalifikacji zawodowych mieli możliwość ukończenia kursów zawodowych⁵⁷. Ponadto w trakcie resocjalizacji umożliwiano udział w zajęciach o charakterze kulturalnym, sportowym i rekreacyjnym⁵⁸.

(akta kontroli str. 352-357, 359)

2.6. W okresie objętym kontrolą w Zakładzie udzielono łącznie 1043 nagród i zastosowano 76 środków dyscyplinarnych. Na podstawie wylonionej próby 10 wychowanków i dostępnej w Zakładzie dokumentacji ustalono, że:

- środki dyscyplinarne wobec wychowanków Zakładu zostały zastosowane zgodnie z obowiązującymi przepisami i regulaminem, głównie za zachowania godzące w dobro innych osób oraz nieusprawiedliwiony niepowrót z przepustki lub urlopu;
- 10 ww. wychowankom udzielono łącznie 43 nagrody (pochwały, urlop, podwyższenie kieszonkowego, wyjazd na turniej piłki nożnej lub do parku wodnego) oraz siedem środków dyscyplinarnych (upomnienie, nagana, cofnięcie zgody na wyjście z Zakładu);
- za jedno wykroczenie stosowano zawsze jeden środek dyscyplinarny, niezwłocznie po zaistniałym zdarzeniu;
- każdorazowo przed zastosowaniem środka dyscyplinarnego przeprowadzane były rozmowy wyjaśniające okoliczności zdarzenia przez kierownika działu, w którym środek został odnotowany oraz psychologa; z ww. rozmów na druku o zastosowanie środka dyscyplinarnego sporządzane były notatki;
- Dyrektor Zakładu po zapoznaniu się z treścią notatek oraz po rozmowie z wychowankiem, podejmował decyzję o zastosowaniu środka dyscyplinarnego, zaś wychowawca prowadzący zapoznawał wychowanka z decyzją dyrektora; fakt ten oraz zapoznanie wychowanka o prawie do złożenia skargi do sędziego

⁵⁷ W roku szkolnym: 2019/2020 - kurs operatora koparko- ładowarki (jeden wychowanek), prawo jazdy kat. B (trzech wychowanków), kurs elektryka do 1 KV (dwóch wychowanków), spawanie metodą MAG-13 (jeden wychowanek), operator robota spawalniczego (jeden wychowanek), 2020/2021 - operator wózka jezdniowego (jeden wychowanek), 2021/2022 - operator wózka jezdniowego (jeden wychowanek). Wychowankowie uczestniczyli w kursach prawa jazdy kat. B.

⁵⁸ M.in. obozy narciarskie, piesze wędrówki górskie w Karkonoszach, biwaki w Dąbkowicach, wycieczka do Berlina, wycieczki na Górę Chełmską, spływy kajakowe, wycieczki rowerowe, wyjścia do muzeów, działalność koła artystycznego.

- rodzinnego, był własnoręcznie podpisany przez wychowanka na wniosku o zastosowanie środka dyscyplinarnego, wraz z datą tego podpisu;
- wszystkie zastosowane środki dyscyplinarne były wpisywane do Księgi Nagród i Środków Dyscyplinarnych, a następnie wpięte do akt osobowych wychowanka.
(akta kontroli str. 352-383, 394-418)

2.7. Na podstawie próby dziesięciu wychowanków, którzy opuścili Zakład z mocy prawa po ukończeniu 21 roku życia ustalono, że:

a) Zakład w trybie § 80 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ZP (do 1 września 2022 r.) w celu przygotowania wychowanka do zwolnienia, co najmniej 6 miesięcy przed jego zwolnieniem: we wszystkich badanych przypadkach gromadził informacje o potrzebach wychowanków objętych badaniem szczegółowym po zwolnieniu na bieżąco; z wychowankami były prowadzone rozmowy dotyczące jego sytuacji socjalno-mieszkaniowej oraz planów związanych z przyszłością po opuszczeniu placówki.

(akta kontroli str. 628-636)

Pedagog w Zakładzie wyjaśniła, że o przysługującej pomocy w usamodzielnieniu informowano wychowanka podczas wspólnej pracy nad dokumentacją dotyczącą procesu usamodzielnienia, natomiast nie zawsze było to ewidencjonowane.

(akta kontroli str. 430-435)

b) Zakład we wszystkich 10 badanych przypadkach udzielał wychowankowi informacji dotyczących wyrobienia niezbędnych dokumentów, o przysługującej pomocy w usamodzielnianiu, o sposobie nawiązania i utrzymywania kontaktów z kuratorem sądowym; udzielał pomocy w podjęciu zatrudnienia i zamieszkania w postaci rozmów informacyjnych, motywacyjnych w obszarze sytuacji socjalno – mieszkaniowej, co potwierdzają wpisy w Karcie Indywidualnej i dokumentacji osobowej wychowanka.

(akta kontroli str. 430-440, 628-636)

c) Dyrektor Zakładu nie udzielał pomocy finansowej lub materialnej wychowankom z badanej próby na podstawie § 81 ust. 1 i 3 oraz § 82 rozporządzenia w sprawie ZP, w przypadku, gdy zwalniany wychowanek nie posiadał własnych pieniędzy i nie mógł uzyskać potrzebnej pomocy od rodziców (opiekunów) lub z innych źródeł. Żaden z 10 objętych badaniem wychowanków nie zwrócił się o taką pomoc.

(akta kontroli str. 430-440, 628-636)

Dyrektor wyjaśnił, że nie posiadał funduszu, z którego mógłby sfinansować tę pomoc.

(akta kontroli str. 619-624)

d) Zakład nie informował właściwego kierownika PCPR, o wychowankach, którzy w danym roku kalendarzowym osiągną pełnoletność i nie informował właściwego kierownika PCPR o zamiarze usamodzielnienia się wychowanka oraz nie przekazywał w wyznaczony terminie właściwemu PCPR dokumentacji dotyczącej osoby usamodzielnianej. Powyższe szczegółowo opisano w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 430-440, 619-624, 628-636)

2.8. Wydatki ogółem Zakładu w latach 2019-2022 wyniosły w:

- 2019 r. - 6 216,3 tys. zł, w tym wydatki płacowe 5 423,7 tys. zł (87,2%) oraz pozapłacowe⁵⁹ 792,6 tys. zł (12,8%);
- 2020 r. - 6 146,1 tys. zł, w tym wydatki płacowe 5 477,2 tys. zł (89,1%) oraz pozapłacowe 668,9 tys. zł (10,9%);

⁵⁹ Wydatki w: § 401-408, § 411-414, § 418, § 420, § 444.

- 2021 r. - 6 193,3 tys. zł, w tym wydatki płacowe 5 123,6 tys. zł (82,7%) oraz pozapłacowe 1 069,7 tys. zł (17,3%);
- 2022 r. - 6 944,5 tys. zł, w tym wydatki płacowe 5 707,1 tys. zł (82,2%) oraz pozapłacowe 1 237,4 tys. zł (17,8%).

(akta kontroli str. 277-284, 328-331, 384)

Wydatki Zakładu w latach 2019-2022 z tytułu zakupu:

- materiałów i wyposażenia wyniosły w: 2019 r. - 136,2 tys. zł, 2020 r. - 117 tys. zł, 2021 r. - 126,1 tys. zł oraz w 2022 r. - 275,8 zł;
- usług remontowych w: 2019 r. - 37,3 tys. zł, 2020 r. - 42,9 tys. zł, 2021 r. - 246,3 tys. zł oraz w 2022 r. - 170,1 tys. zł.

Zakład w badanym okresie nie poniósł wydatków i zakupów inwestycyjnych.

(akta kontroli str. 277-284, 321-326, 384)

Wysokość wydatków poniesionych w roku na jednego wychowanka w Zakładzie (przy uwzględnieniu średniego stanu ewidencyjnego w danym roku kalendarzowym⁶⁰) wyniosła w: 2019 r. - 478,2 tys. zł, 2020 r. - 768,3 tys. zł, 2021 r. - 884,8 tys. zł oraz w 2022 r. - 578,7 tys. zł. Wydatki zrealizowane przez Zakład w związku z zakupem środków żywności wyniosły w: 2019 r. - 35,0 tys. zł, 2020 r. - 29,9 tys. zł, 2021 r. - 24,7 tys. zł, 2022 r. - 53,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 384)

Dyrektor Zakładu, odnosząc się do wysokości kwoty poniesionej z tytułu zakupu środków żywności w Zakładzie wyjaśnił, że wynika ona z ustalonej przez Ministerstwo Sprawiedliwości wysokości stawek dziennych żywienia, zmieniającego się stanu ewidencyjnego wychowanków oraz zmieniających się cen żywności na rynku.

(akta kontroli str. 321-326, 384)

2.9. Zatrudnienie w Zakładzie (w etatach ogółem) wynosiło według stanu na 30 czerwca i 31 grudnia odpowiednio w: 2019 r. - 58,22 i 55,97; 2020 r. - 55,47 i 45,92, 2021 r. - 49,67 i 48, 2022 r. - 43 i 56,12 etatu. Liczba pracowników pedagogicznych według stanu na 30 czerwca i 31 grudnia wynosiła w etatach odpowiednio w: 2019 r. - 23,77 i 22,77; 2020 r. - 23,77 i 15,97; 2021 r. - 17,97 i 18,22; 2022 r. - 15,22 i 23,47. Według stanu na dzień rozpoczęcia kontroli: liczba zatrudnionych pracowników pedagogicznych wynosiła 23,47, a zatrudnienie ogółem wynosiło 56,12 etatu.

(akta kontroli str. 285-300, 327, 384)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na podstawie badanej próby 10 nieletnich, którzy opuścili Zakład w związku z ukończeniem 21 roku życia, ustalono, że z naruszeniem dyspozycji § 3 ust. 1 - 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielenia pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie⁶¹ Zakład:
 - nie informował właściwego kierownika PCPR, nie później jednak niż do dnia 10 grudnia roku poprzedzającego, o wychowankach, którzy w danym roku kalendarzowym osiągną pełnoletność (§ 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pomocy na usamodzielnienie);
 - nie informował właściwego kierownika PCPR o zamiarze usamodzielnienia się wychowanka co najmniej na trzy miesiące przed terminem opuszczenia przez

⁶⁰ Średni stan ewidencyjny wychowanków wynosił w: 2019 r. - 13, 2020 r. - osiem, 2021 r. - siedem oraz w 2022 r. - 12.

⁶¹ Dz. U. 2012 r. poz. 954, dalej: rozporządzenie w sprawie pomocy na usamodzielnianie.

niego placówki (§ 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie pomocy na usamodzielnienie);

- nie przekazywał najpóźniej miesiąc przed terminem opuszczenia placówki właściwemu PCPR dokumentacji dotyczącej osoby usamodzielnianej (§ 3 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pomocy na usamodzielnienie).

(akta kontroli str. 628-636)

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że: (...) Zakład nie informował o pełnoletności, ponieważ osiągnięcie pełnoletności przez wychowanków nie stanowiło wskazania do usamodzielnienia. Wychowankowie mogli pozostawać w placówce do ukończenia 21 roku życia. Dokumentacja wysyłana dla każdego wychowanka umieszczonego w ZP do właściwych PCPR/MOPR zawierała informacje dotyczące daty ich urodzenia. Dzięki temu ww. pracownicy od początku pobytu wychowanka w naszej placówce posiadali informację o terminie ukończenia 18-go roku życia. Wielokrotne konsultacje oraz współpraca z pracownikami PCPR i MOPR nie wykazywały nieprawidłowości w tym zakresie. Pracownicy PCPR/MOPR posiadali wiedzę na temat tego, że wychowankowie mogą przebywać w Zakładzie do ukończenia 21 roku życia, a ukończenie 18 lat nie jest wyznacznikiem, jak w przypadku innych instytucji do rozpoczęcia procesu usamodzielnienia. Nigdy nie zdarzyła się sytuacja zgłoszenia przez pracowników PCPR/MOPR braku informacji o pełnoletności. Dyrektor wyjaśnił, że Zakład nie informował o zamiarze usamodzielnienia się wychowanka co najmniej na 3 miesiące przed terminem opuszczenia przez niego placówki, ponieważ nie byliśmy w stanie przewidzieć, funkcjonowania systemu nadzoru i kontroli, (...) kiedy wychowanek zostanie zwolniony i opuści placówkę. Ostateczną decyzję o zwolnieniu nieletniego z zakładu poprawczego podejmuje właściwy Sąd. Zakład mógł jedynie przypuszczać, że zwolnienie wychowanków, którzy kontynuują naukę nastąpi po ukończeniu szkoły podstawowej, szkoły branżowej lub z mocy prawa. W przypadku wychowanków opuszczających placówkę z mocy prawa tego obowiązku nie dotrzymano. Według wyjaśnień Dyrektora Zakład nie przekazywał najpóźniej na miesiąc przed terminem opuszczenia przez nieletniego placówki powyższej dokumentacji ze względu na brak realnej wiedzy, kiedy wychowanek zostanie faktycznie zwolniony i opuści zakład. Ostateczną decyzję o zwolnieniu nieletniego z zakładu poprawczego podejmuje właściwy Sąd. Podobnie jak wyżej, w przypadku wychowanków opuszczających placówkę z mocy prawa tego obowiązku nie dotrzymano. Powyższa dokumentacja była natychmiast niezwłocznie wysyłana do właściwych PCPR/MOPR po skreśleniu wychowanka z ewidencji zakładu. Wielokrotne konsultacje oraz współpraca z pracownikami PCPR i MOPR nie wykazywały nieprawidłowości w ww. obszarze.

Dyrektor wyjaśnił ponadto, że zobowiązano pracowników ZD-K do przestrzegania zapisów rozporządzenia w sprawie pomocy na usamodzielnianie.

(akta kontroli str. 635-636)

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor prawidłowo zorganizował działalność resocjalizacyjną, a stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości nie miały na nią istotnego wpływu. Dla każdego wychowanka opracowano indywidualną diagnozę oraz IPR, na bieżąco udzielano pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz psychiatrycznej. Wszyscy objęci badaniem wychowankowie uczestniczyli w przewidzianych formach oddziaływań resocjalizacyjno-terapeutycznych i kształceniu zawodowym. Zakład organizował zajęcia kulturalno-oświatowe oraz sportowo-rekreacyjne dla wychowanków. Stwierdzone nieprawidłowości polegały m.in. na nieinformowaniu właściwego kierownika PCPR o zamiarze usamodzielnienia się wychowanka co najmniej na trzy miesiące przed terminem opuszczenia przez niego placówki oraz nie przekazywaniu

najpóźniej miesiąc przed terminem opuszczenia placówki właściwemu PCPR dokumentacji dotyczącej osoby usamodzielnianej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Objęcie systemem monitoringu wizyjnego izby chorych Zakładu.
2. Przechowywanie zapisu z monitoringu przez 90 dni od dokonania zapisu - w przypadku monitoringu izb adaptacyjnych, izolacyjnych i chorych oraz 60 dni od dokonania zapisu - w przypadku innych pomieszczeń i miejsc.
3. Podjęcie działań zmierzających do remontu ogrodzenia ochronnego.
4. Rzetelne prowadzenie dokumentacji wewnętrznej dotyczącej przebiegu służby nocnej i książki obiektu budowlanego.
5. Przekazywanie we właściwych terminach do PCPR lub MOPS stosownych informacji o usamodzielniających się wychowankach.
6. Przestrzeganie terminów aktualizacji Planów zabezpieczenia Zakładu.
7. Przy podejmowaniu decyzji o umieszczeniu wychowanka w izbie adaptacyjnej bezwzględne przestrzeganie wymogów ustawowych.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, dnia 6 kwietnia 2023 r.

Kontroler
Artur Matejko
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

Kontroler
Jarosław Tarasewicz
specjalista kontroli państwowej

.....